

Takie bakra nanga froestan bakra na toe

(de taal, het Nederlands, praten en het verstaan, zijn twee verschillende zaken)
(J.G.A. Koenders)

Presentatie **Peter Sanches**, voorzitter Stichting IBS
ter gelegenheid van de verschijning van het Prisma woordenboek
Sranantongo 21 april 2005

Dames en heren,

Ik voel mij als voorzitter van het Instituut ter Bevordering van de Surinamistiek (IBS) vereerd om het woord tot u te mogen richten bij de presentatie van het Woordenboek Sranantongo.

De Stichting IBS draagt elk initiatief ter stimulering van de Surinamistiek een warm hart toe en ik wil daarom Gracia Blanker en Jaap Dubbeldam, de auteurs van dit woordenboek, dankzeggen en feliciteren met het resultaat.

Het Sranan (SR), zoals wij Surinamers zeggen, is niet alleen de contacttaal maar nog veel meer de gevoelstaal van Surinamers. Het is een taal die door ongeveer 900.000 mensen wordt gesproken die zich bevinden in Suriname, Nederland, de Nederlandse Antillen, Aruba en de Verenigde Staten van Noord Amerika.

Overal waar Surinamers elkaar tegenkomen wordt het Sranan al dan niet afgewisseld met het Nederlands of Engels gesproken.

In Suriname worden ongeveer 20 talen gesproken. Deze zijn het resultaat van de migratiegeschiedenis en hebben geresulteerd in een complexe meertalige staat.

Bijna geen enkele Surinamer is eentalig, maar niet een ieder is meertalig in dezelfde talen of beheerst ze in dezelfde mate.

Het feit dat het Nederlands de officiële taal is doet hier geen afbreuk aan. Met het Nederlands bedoel ik de Surinaamse variant, het Surinaams-Nederlands (SN).

Ik zal de ontwikkeling van het Sranan in hoofdlijnen aangeven. Gezien de tijd die tot mijn beschikking staat en de complexiteit beperk ik mij tot enkele ontwikkelingen. Ik pretendeer niet volledig te zijn.

Het Sranan is een van de creolen talen die Suriname rijk is, maar heeft zich kunnen ontwikkelen tot de belangrijkste taal in het land. Over het ontstaan verschillen deskundigen van mening.

Men verschilt van mening of de taal in Suriname zelf is ontstaan of reeds in een bepaalde vorm aan de westkust van Afrika bestond.

Hoe het Sranan ook is ontstaan, het is een feit dat het omstreeks 1700 bestond en algemeen werd gebruikt tussen slaven onderling en tussen de blanken en de slaven.

Het is van belang om er op te wijzen dat ofschoon het Sranan al enkele honderden jaren oud is, het voornamelijk een gesproken levende taal is, die zich steeds weer aanpaste, aan de tijd waarin het gesproken werd.

De eerste zinnen die in de archieven zijn opgetekend dateren uit 1707 en komen uit de processen-verbaal van het *Hof van Politie en Criminele Justitie*. Deze documenten bevatten 500 woorden en 50 zinnen in het Sranan.

Velen van u zullen niet op de hoogte zijn van het feit dat het Sranan in de 19^e eeuw ook als onderwijstaal werd gebruikt en dat zendelingen en missionarissen de taal gebruikten in hun werk onder de slaven.

In 1844 kwamen er scholen voor slaven en de voertaal op die scholen was Sranan. In 1862 wanneer de afschaffing van de slavernij wordt aangekondigd verschijnt de tekst van de gouvernementsregeling ook in het Sranan en in 1869 verschijnt het eerste weekblad in Sranan getiteld Sranan Korantie.

Ook veel Christelijke geschriften zijn gedurende de 19^e eeuw in het Sranan gedrukt.

Al deze geschriften zijn evenals het Oudnederlands heel moeilijk in spelling en waren meer gebaseerd op uitspraak. Voor zover wij kunnen nagaan waren er in die periode geen grammaticale regels bekend.

In de ontwikkeling van het Sranan hebben de andere in Suriname gesproken talen ook een belangrijke rol gespeeld.

Daarom vindt men in de woordenschat, woorden die zijn afgeleid van de talen van de inheemsen, van Afrikaanse talen, van het Engels, het Portugees, het Nederlands, maar ook van de talen van latere migranten, waarvan het Sarnami het meest van invloed is geweest.

Aan de opmars van het Sranan kwam een eind bij de invoering van de leerplicht in 1876. De Nederlandse overheid begon toen met een campagne voor het Nederlands en tegen het Negerengels, zoals het Sranan toen werd genoemd. De taal werd geringschattend taki-taki genoemd.

Het Sranan werd als een minderwaardige vorm van uitdrukking gezien door de Nederlandse kolonisator.

Zo mochten ondergeschikten geen Sranan spreken tegen hun meederen.

Dat was streng verboden en later in de twintigste eeuw nog steeds onbeleefd gevonden.

Hoewel de kolonisator er alles aan deed om het Sranan tegen te werken hebben hun pogingen niet het beoogde effect gehad.

De mensen bleven de taal spreken.

Omstreeks 1945 kwam er een kentering in de teloorgang van het Sranan. Dit kwam onder meer door jonge Surinamers die bewuster werden van hun culturele identiteit.

Aan de andere kant zien wij ook een beweging waarbij de wetenschappelijke belangstelling voor creolentalen groeide en dus ook voor het Sranan. Het prestige van de taal groeide, er

verschenen meer geschriften, en de taal werd ook in het openbaar gebruikt.

In de herwaardering van het Sranan hebben "Papa" (Julius Gustaaf Arnout) Koenders en zijn maandblad foetoe-boi een belangrijke rol gespeeld.

Ook de rol van nationalistische bewegingen, die als verzet tegen de kolonisator, graag het Sranan onderling spraken is van belang geweest. De rol van Wie Eegie Sanie is instrumenteel in de revival van het Sranan. Het Sranan wordt salonfähig en wordt ook door de elite geaccepteerd.

Doordat het Sranan steeds meer gebruikt werd ontstond de behoefte aan een uniforme schrijfwijze en grammatica. In de jaren 60 zijn er regels voor de spelling opgesteld.

Deze zijn later in de jaren 80 grondig geëvalueerd en hebben geresulteerd in de Resolutie van 15 juli 1986 waarbij de officiële spelling is vastgesteld.

Ondanks het feit dat er een officiële spelling is, blijft het Sranan in de eerste plaats een gesproken taal. Hoewel er nogal wat poëzie is gepubliceerd, is het aantal gedrukte prozateksten in hedendaags Sranan gering.

Voorts zien wij ook een ontwikkeling dat auteurs in weerwil van de officiële regels hun eigen versie van het Sranan publiceren. Er is zich een soort luiheid aan het ontwikkelen waarbij men geen kennis neemt of wil nemen van de spellingregels.

Ik hoop dat de verschijning van dit woordenboek een extra impuls zal geven, dat een ieder zich aan de officiële spelling zal houden.

De huidige stand van zaken is dat het Sranan in Suriname door alle etnische groepen wordt gesproken en ervaren als een taal van de eigen natie.

Voor de verdere ontwikkeling van natievorming en van de culturele identiteit is het Sranan van belang.

Het is daarom jammer dat de formele toetreding van Suriname tot de Taalunie in december 2004 niet is gebaseerd op een duidelijk geformuleerd taalbeleid.

Hierdoor bestaat niet alleen in wetenschappelijke kring maar ook daarbuiten onduidelijkheid wat de Surinaamse regering aan wil met het Sranan maar ook met de verdere ontwikkeling van het Surinaams Nederlands, het Sarnami, het Surinaams Javaans en de andere gesproken talen.

Het is daarom aan te bevelen dat er in samenspraak met alle maatschappelijke geledingen een taalbeleid uit een wordt gestippeld.

Voor verdere ontwikkeling van het Sranan in Suriname lijkt het mij onontkoombaar dat het in het onderwijspakket wordt opgenomen.

Behalve ontwikkelingen in Suriname, zien wij ook in Nederland eigen ontwikkelingen met betrekking tot het Sranan.

De woordenschat wordt verrijkt met woorden die in Nederland in gebruik zijn geraakt. Denk maar aan Damsko, Porifoto, Utká, Haga, maar er zijn nog andere voorbeelden denkbaar.

Deze ontwikkelingen moeten bestudeerd worden om na te gaan welke veranderingen te signaleren zijn in het taalgebruik van Surinamers in Nederland en welke bijdrage zij leveren aan de ontwikkeling van het Sranan.

Voor de verdere ontwikkeling van de culturele identiteit van Surinamers in Nederland is ook een rol weggelegd voor het Sranan.

In het waarden en normen debat van het Nederlandse kabinet wordt vaak vergeten dat respect voor een ander begint met respect voor zichzelf, waaronder ook respect voor de eigen taal en cultuur.

Ook in de straattaal in Nederland is een opmars te bespeuren van het Sranan. In de randstad wordt door grote groepen jongeren een mengeling van Nederlands/Sranan/Turks en Marokkaans gesproken.

Door sommigen wordt deze nieuwe spreekstijl denigrerend afgedaan als smurfentaal. Hiermee wordt bedoeld op een z.g. taalarmoede.

Het is echter een feit dat jongeren creatief omspringen met taal en ook naar dit fenomeen en de invloed van het Sranan op deze ontwikkeling zal nader onderzoek verricht moeten worden.

Met de verschijning van het woordenboek kunnen Nederlanders kennismaken met het Sranan en hopelijk zal dit bijdragen aan het voorkomen van communicatieproblemen en leiden tot meer begrip en respect voor elkaar.

Kortom samengevat, de ontwikkeling van het Sranan is nog niet ten einde. Aan wetenschappelijke publicaties is er geen gebrek. Hiermee kan een flinke boekenkast gevuld worden.

Het is alleen jammer dat vele van deze publicaties niet in Suriname bekend zijn of geraadpleegd kunnen worden. Hierin zal verandering gebracht moeten worden.

Ook zullen maatregelen genomen moeten worden ter stimulering en behoud van de in Suriname gesproken talen.

Hopelijk zal dit woordenboek de ontwikkeling van het Sranan mede helpen faciliteren. Ik spreek de hoop uit dat de auteurs in de toekomst in de gelegenheid zullen worden gesteld om het woordenboek niet alleen uit te breiden met nieuwe woorden en betekenissen.

Maar meer nog het woordenboek te laten evolueren van een vertalend woordenboek naar een verklarend woordenboek. Er is dus nog veel werk aan de winkel.

Mag ik u danken voor uw aandacht en de auteurs nogmaals feliciteren met de vrucht van hun arbeid.